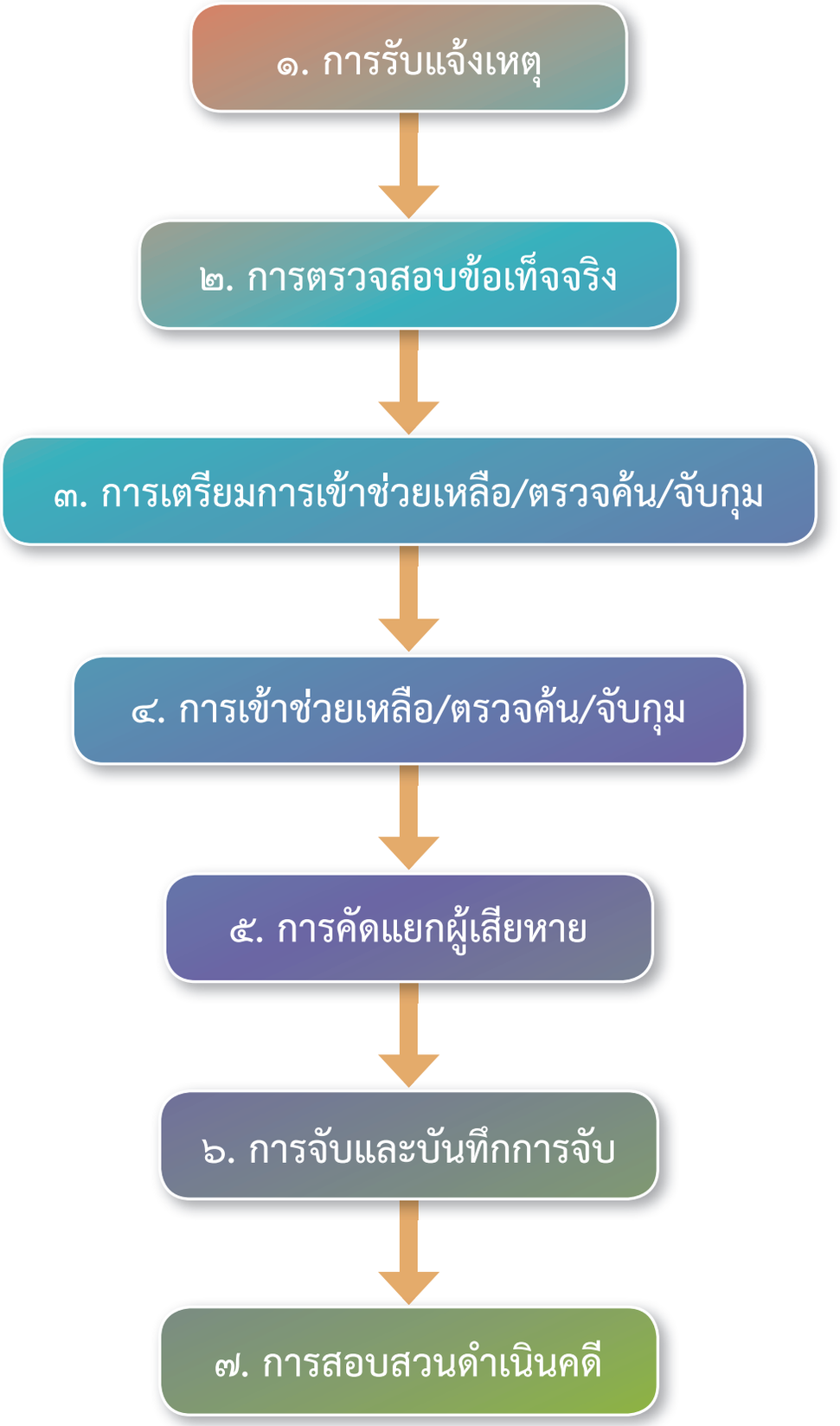
๒

ขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์

การปฏิบัติเกี่ยวกับการค้ามนุษย์อาจเริ่มจากมีบุคคลที่พบเห็น หรือทราบเหตุ เช่น บุคคลที่พักอาศัยอยู่ใกล้เคียงที่เกิดเหตุ หรือมีผู้เสียหายมาแจ้งเหตุด้วยตนเอง หรือจากการสืบสวนหาข่าวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีหลายหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์ แต่มีภารกิจแตกต่างกันและถือกฎหมายคนละฉบับ เช่น สถานีตำรวจทั่วประเทศ มีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามและสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีในความผิดที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ในเขตรับผิดชอบของสถานีตำรวจนั้นๆ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ปราบปรามและสืบสวนสอบสวนดำเนินคดีในความผิดฐานค้ามนุษย์และความผิดที่เกี่ยวข้องทั่วราชอาณาจักร กรมการจัดงาน มีหน้าที่ในการตรวจสอบคนต่างด้าว เพื่อตรวจสอบและช่วยเหลือคนต่างด้าวที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หน่วยงานในสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น บ้านพักเด็กและครอบครัวในจังหวัดต่างๆ มีหน้าที่ในการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ซึ่งหลายหน่วยงานดังกล่าวจะต้องทำงานแบบประสานความร่วมมือกัน ในลักษณะ **“ทีมสหวิชาชีพ”** ตามอำนาจหน้าที่ ความรู้ความชำนาญในแต่ละด้านตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นแต่ละคดี โดยบางสถานการณ์ต้องให้หน่วยงานหนึ่งเป็นเจ้าภาพ บางสถานการณ์ต้องให้อีกหน่วยงานหนึ่งเป็นเจ้าภาพ แต่การทำงานลักษณะดังกล่าวให้ประสบผลสำเร็จและสามารถแก้ปัญหาการค้ามนุษย์อย่างมีระบบ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจักต้องรู้และเข้าใจพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ต้องรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองตามกฎหมายที่ตนเป็นเจ้าภาพและต้องรู้บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานอื่นตามกฎหมายที่ร่วมเป็นเจ้าภาพด้วย และเพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติทุกหน่วยมีความรู้และเข้าใจในการปฏิบัติจึงได้แยกลำดับขั้นตอนการปฏิบัติคดีค้ามนุษย์ออกเป็น ๗ ขั้นตอน ตามแผนผังแสดงขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์ ดังต่อไปนี้

แผนผังแสดงขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์



๑. การรับแจ้งเหตุ

กรณีบุคคลตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ หรือผู้พบเห็น หรือทราบเบาะแสการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ อาจเข้าแจ้งเหตุหรือมีหนังสือแจ้งเหตุต่อเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนได้ดังนี้

๑.๑ สถานีตำรวจท้องที่ที่เกิดเหตุหรือท้องที่ที่ประสบเหตุ

มีอำนาจหน้าที่ในการรับแจ้งเหตุและอำนาจการสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ และมีอำนาจสอบสวนดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดฐานค้ามนุษย์ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีตำรวจท้องที่นั้นๆ

๑.๒ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง

มีอำนาจหน้าที่ในการรับแจ้งเหตุและอำนาจการสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางอาญาเกี่ยวกับการค้ามนุษย์รวมทั้งความผิดเกี่ยวกับแรงงาน และความผิดที่เกี่ยวเนื่องในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบทั่วราชอาณาจักร

สามารถแจ้งเหตุและร้องทุกข์ให้สอบสวนดำเนินคดีได้ที่กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ ถนนพหลโยธิน แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐ โทรศัพท์สายด่วน ๑๑๙๑

๑.๓ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองหรือตรวจคนเข้าเมืองในพื้นที่นั้น[๑]

๑) กลุ่มงานสอบสวน กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง มีอำนาจหน้าที่ในการรับแจ้งเหตุและอำนาจการสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาทั่วราชอาณาจักร

สามารถแจ้งเหตุและร้องทุกข์ให้สอบสวนดำเนินคดี ได้ที่ กลุ่มงานสอบสวน กองบังคับการสืบสวนสอบสวน สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง เลขที่ ๕๐๗ ซอยสวนพลู ถนนสาทรใต้ แขวงทุ่งมหาเมฆ เขตสาทร กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๒๐

๒) ตรวจคนเข้าเมืองในพื้นที่ มีอำนาจหน้าที่ในการรับแจ้งเหตุที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนคนต่างด้าว กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของตรวจคนเข้าเมืองพื้นที่นั้น ๆ แต่ไม่มีอำนาจสอบสวน”

๑.๔ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม

กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นหน่วยงานระดับกรม สังกัดกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยความผิดทางอาญาดังกล่าวจะต้องมีลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ ตาม

---

[๑] ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับการหรือส่วนราชการอย่างอื่น พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ ๒ (๑๖)

มาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (๑) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ และอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องพิจารณาแล้วมีคำสั่งให้ทำการสอบสวนเป็นคดีพิเศษ หรือมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาอื่นใด ตามที่คณะกรรมการคดีพิเศษมีมติให้ทำการสืบสวนสอบสวน

ปัจจุบันคดีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นคดีความผิดที่ปรากฏตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ แล้ว[๒]

๑.๕ หน่วยงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

๑.๖ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑

๑.๗ องค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องที่ทำงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

๒. การตรวจสอบข้อเท็จจริง

๒.๑ กรณีผู้รับแจ้งไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

หลังจากที่รับแจ้งเหตุแล้ว หากผู้รับแจ้งไม่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ให้ตรวจสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นแล้วส่งเรื่องให้สถานีตำรวจท้องที่ที่เกิดเหตุ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองหรือตรวจคนเข้าเมืองในพื้นที่ กรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป-

การพิจารณาส่งเรื่องจะต้องพิจารณาด้วยเหตุผลและไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายในการแจ้งเหตุต่อหน่วยงานอื่นเนื่องจากถือว่าเป็นสิทธิของผู้เสียหายในเรื่องความไว้วางใจและความสะดวกของผู้เสียหาย ทั้งนี้ ผู้รับแจ้งควรอธิบายให้ผู้แจ้งหรือผู้เสียหายทราบและเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของตนด้วย

---

[๒] โปรดดูภาคผนวกที่ ๑๙ – ๒๕ อำนาจหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ รวมถึงคดีความผิดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

๒.๒ กรณีผู้รับแจ้งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

๒.๒.๑ ผู้แจ้งเป็นผู้เสียหาย

ให้สอบปากคำหรือสัมภาษณ์ผู้แจ้งและพิจารณาตามแนวทางการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เบื้องต้น (ให้ดูรายละเอียดแนวทางการคัดแยกผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในข้อ ๕. ว่าด้วยเรื่องการคัดแยกผู้เสียหายเบื้องต้น) โดยพิจารณาว่า ผู้แจ้งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์หรือไม่ โดยพิจารณาได้จากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๖ ซึ่งบัญญัติว่า การกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ หมายถึง **ผู้แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ** จากการเป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใดโดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว ฉ้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบหรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิดในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแลหรือ (มาตรา ๖ (๑))

การแสวงหาประโยชน์จากการเป็นธุระจัดหา ซื้อ ขาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยัง ที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก (มาตรา ๖ (๒))

อีกทั้งการกระทำดังกล่าวจะต้องเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากการดำเนินการตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ อันได้แก่

๑. การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี

๒. การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก

๓. การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น

๔. การเอาคนลงเป็นทาส

๕. การนำคนมาขอทาน

๖. การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ ซึ่งกฎหมายให้คำนิยามว่า การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการโดยทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่นโดยขู่เข็ญด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือโดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้

๗. การบังคับตัดอวัยวะเพื่อการค้า

๘. การอื่นใดที่คล้ายคลึงกันอันเป็นการขูดรีดบุคคลไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

หากพิจารณาแล้วเข้าข่ายเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ ให้ส่งตัวผู้เสียหายพร้อมเอกสารการคัดแยกผู้เสียหายให้พนักงานสอบสวนพิจารณารับคำร้องทุกข์ตามกฎหมาย

หากไม่เข้าข่ายเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์และเป็นความผิดตามกฎหมายอื่นให้ส่งพนักงานสอบสวนดำเนินคดีในคราวเดียวกัน

เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการส่งตัวผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พิจารณาให้ความช่วยเหลือ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๓๓

๒.๒.๒ กรณียังไม่ชัดเจนว่าผู้แจ้งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์หรืออาจจะเข้าข่ายการค้ามนุษย์

หากมีเหตุจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและเพื่อคุ้มครองป้องกันภัยแก่บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ หากจะจัดให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในความคุ้มครองชั่วคราวตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๙ **พนักงานเจ้าหน้าที่**ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ จะต้องรายงานให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ อธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีทราบโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน ๒๔ ชั่วโมงนับตั้งแต่วันที่จัดให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในความคุ้มครองชั่วคราว หากมีความจำเป็นจะต้องให้การคุ้มครองเกินกว่ากำหนดเวลาดังกล่าวให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลขอคุ้มครองชั่วคราวได้อีก ทั้งนี้ ศาลมีอำนาจอนุญาตได้ไม่เกิน ๗ วันโดยจะกำหนดเงื่อนไขใดๆ ไว้ด้วยก็ได้

สำหรับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ดำเนินการจะต้องเป็นข้าราชการตำรวจระดับสารวัตรขึ้นไป (ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๗)) หรือผู้ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยในทางปฏิบัติให้นำบุคคลดังกล่าวมาสอบปากคำในฐานะผู้ให้ถ้อยคำ และรวบรวมพยานหลักฐานเบื้องต้นเพื่อประกอบการยื่นคำร้องต่อศาลว่า มีความจำเป็นจะต้องแสวงข้อเท็จจริง และเพื่อคุ้มครองป้องกันภัยแก่บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์อย่างไร หากศาลไม่อนุญาตให้ยุติการคุ้มครองชั่วคราว กรณีหากศาลอนุญาตต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวอยู่ในสถานที่อันสมควรตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด ซึ่งมิใช่ห้องขังหรือสถานคุมขัง เมื่อครบกำหนด ๗ วัน ตามที่ศาลอนุญาตแล้ว ยังไม่มีพยานหลักฐานพิจารณาได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้เสียหายให้ยุติการคุ้มครองชั่วคราว หากมีพยานหลักฐานพิจารณาได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ให้ส่งตัวผู้เสียหายให้พนักงานสอบสวนดำเนินการรับคำร้องทุกข์ และส่งตัวให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้ความช่วยเหลือต่อไป

กรณีมีผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์หลายราย ให้ส่งเอกสารการดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๙ ดังกล่าวให้พนักงานสอบสวนประกอบการสอบสวน และพิจารณาจัดบุคคลดังกล่าวเป็นพยานประกอบการดำเนินคดี

๒.๓ กรณีผู้แจ้งไม่ใช่ผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์

ควรทำการตรวจสอบข้อเท็จจริงและรวบรวมหลักฐาน และจัดทำรายงานผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงเสนอผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจ ทั้งนี้ ในรายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริงควรจะต้องมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) พฤติกรรมตามที่แจ้งเป็นอย่างไร

(๒) การดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง มีการสอบปากคำพยานบุคคลกี่ปาก พยานวัตถุและพยานเอกสารมีอะไรบ้าง

(๓) สรุปผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงว่า มีการกระทำผิดอาญาตามที่ได้รับแจ้งหรือไม่ หากไม่พบว่าเป็นความผิดให้เสนอยุติเรื่อง **หากเป็นความผิดทางอาญา ให้พิจารณาด้วยว่าเป็นความผิดฐานใดแล้วเสนอผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งการให้พนักงานสอบสวนรับคำร้องทุกข์เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป** กรณีความผิดฐานค้ามนุษย์ในการตรวจสอบข้อเท็จจริงอาจเรียกบุคคลที่ตรวจพบว่าเข้าข่ายเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดค้ามนุษย์มาทำการคัดแยกผู้เสียหายเบื้องต้น แล้วส่งเอกสารการคัดแยกผู้เสียหายเบื้องต้นประกอบรายงานการตรวจสอบข้อเท็จจริงเพื่อให้พนักงานสอบสวนนำประกอบการสอบสวนต่อไป

(๔) กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจพบหรือสืบสวนด้วยตนเอง ให้ปฏิบัติเช่นเดียวกันกับข้อ ๒.๒

๓. การเตรียมการเข้าช่วยเหลือ/ตรวจค้น/จับกุม

การเข้าทำการตรวจค้นสถานที่ที่พบว่าเป็นสถานที่ค้ามนุษย์หรือสถานที่เกี่ยวข้อง กรณีที่พยานหลักฐานยังไม่ชัดเจนหรือเป็นกรณีที่ผู้กระทำผิดอยู่ภายในสถานที่ดังกล่าวและยังไม่มีอำนาจจับหรือควบคุมตัวไว้ได้ ทำให้ต้องปล่อยตัวไปและโอกาสในการติดตามจับกุมทำได้ยาก ดังนั้น จึงควรพิจารณาเข้าตรวจค้นหลังจากการสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อขออนุมัติต่อศาลออกหมายจับก่อน **เว้นแต่เป็นกรณีเร่งด่วน** อาจดำเนินการไประหว่างการตรวจสอบข้อเท็จจริงตามข้อ ๒. เช่น มีบุคคลตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ตกอยู่ในสภาพที่หากไม่รีบเข้าช่วยเหลืออาจได้รับอันตรายแก่กายหรือเสียชีวิตโดยควรแยกการดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ สถานที่เกิดเหตุ

หากทราบสถานที่แน่ชัด ให้จัดเจ้าหน้าที่เข้าตรวจสอบและพิจารณาว่ามีสภาพเป็นไปตามที่ได้รับแจ้งหรือไม่ หากมีข้อมูลเพียงพอว่าเป็นสถานที่ที่ได้รับแจ้งและน่าเชื่อว่ามีบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์อยู่ในสถานที่ดังกล่าว ให้ตรวจดูทางเข้าออกของสถานที่ดังกล่าว หากเป็นไปได้ให้ขอแผนผังของสถานที่ดังกล่าวจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายโยธาธิการของสำนักงานเขตต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

ในการปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติอาจแฝงตัวเข้าไปหาข้อมูลในสถานที่เกิดเหตุเพื่อนำประกอบการวางแผนเข้าตรวจค้นก็ได้

หากข้อมูลที่ได้รับแจ้งไม่ระบุสถานที่ได้ชัดเจนให้สืบสวนจากพยานหลักฐานอื่นโดยเร็ว (วิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ดูวิธีการตรวจสอบในคดีค้ามนุษย์รูปแบบต่างๆ ตามหัวข้อที่ ๔.๒)

๓.๒ กฎหมาย

หลังจากทราบสถานที่เกิดเหตุแน่ชัดแล้ว สิ่งที่ต้องคำนึงถึงก่อนการเข้าปฏิบัติ คือ การพิจารณาข้อกฎหมายที่ให้อำนาจผู้ปฏิบัติเข้าทำการตรวจสอบหรือตรวจค้น ซึ่งแยกออกได้ ๒ กรณี คือ

๓.๒.๑ กรณีชัดเจนว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

กรณีมีข้อมูลชัดเจนว่ามีการค้ามนุษย์ภายในสถานที่เกิดเหตุให้พิจารณาว่าสถานที่ดังกล่าวมีกฎหมายให้อำนาจผู้ปฏิบัติในการเข้าตรวจค้นหรือไม่ เช่น เมื่อสถานที่เกิดเหตุเป็นที่รโหฐานให้ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลออกหมายค้นเพื่อเข้าทำการตรวจค้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๑ หรือเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีพยานหลักฐานในการค้ามนุษย์หรือเพื่อพบและช่วยบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้ พยานหลักฐานนั้นอาจถูกโยกย้ายซ่อนเร้น หรือทำลายไปเสียก่อน หรือบุคคลนั้นอาจถูกประทุษร้าย โยกย้าย หรือซ่อนเร้น หากเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ก็มีอำนาจเข้าไปในสถานที่ดังกล่าวเพื่อตรวจค้น ยึด หรืออายัดสิ่งของได้ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๗ เป็นต้น

หากการสืบสวนปรากฏว่า ในการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๗ ดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงความบริสุทธิ์ก่อนการเข้าค้นและรายงานเหตุผลที่ทำให้สามารถเข้าค้นได้ รวมทั้งผลการตรวจค้นเป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปตลอดจนจัดทำสำเนารายงานดังกล่าวให้ไว้แก่ผู้ครอบครองเคหสถานหรือสถานที่ค้น ถ้าไม่มีผู้ครอบครองอยู่ ณ ที่นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งมอบสำเนารายงานนั้นให้แก่ผู้ครอบครองดังกล่าวในทันทีที่กระทำได้ และหากเป็นการเข้าค้นในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ตกและขึ้น พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นต้องดำรงตำแหน่งนายอำเภอหรือรองผู้กำกับการตำรวจขึ้นไป หรือเป็นข้าราชการพลเรือนตั้งแต่ระดับ ๗ ขึ้นไป ทั้งนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้น ส่งสำเนารายงานเหตุผลและผลการตรวจค้น บัญชีพยานหลักฐานหรือบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และบัญชีทรัพย์ที่ได้ยึดหรืออายัดไว้ต่อศาลจังหวัดที่มีเขตอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้นหรือศาลอาญา ภายในสี่สิบแปดชั่วโมงหลังจากสิ้นสุดการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐาน

ในการดำเนินการดังกล่าว พนักงานเจ้าหน้าที่อาจสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำแทนได้และในการปฏิบัติหน้าที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อดำเนินการก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่ผู้นั้นไม่ได้

อีกทั้งในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๘

๓.๒.๒ กรณียังไม่ชัดเจนว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

กรณียังไม่ชัดเจนว่าเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ หรือเป็นกรณียังไม่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีพยานหลักฐานในการค้ามนุษย์ หรือเพื่อพบและช่วยบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนจะต้องเข้าทำการตรวจค้น เช่น การรับแจ้งขอให้เข้าช่วยเหลือคนงานถูกกักขัง แต่ยังไม่ทราบข้อเท็จจริงชัดเจนว่าคนงานดังกล่าวถูกกักขังไว้ด้วยสาเหตุใด ก็อาจอาศัยอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่นเข้าทำการตรวจค้นได้ โดยหากตรวจพบพยานหลักฐานที่เป็นความผิดฐานค้ามนุษย์จึงค่อยดำเนินคดีกับผู้เกี่ยวข้องตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ เช่น พบว่าคนงานต่างด้าวดังกล่าวถูกบังคับใช้แรงงาน เป็นต้น ทั้งนี้ หากเป็นการปฏิบัติหลายหน่วยงานควรให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติที่ใช้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ นั้นๆ เป็นหน่วยงานเจ้าภาพในการเข้าตรวจค้น ซึ่งสามารถแยกการดำเนินการได้ดังนี้

๓.๒.๒.๑ เมื่อมีคนงานอยู่ในสถานที่เกิดเหตุ

หากตรวจสอบข้อเท็จจริงแล้วทราบเบื้องต้นว่า มีคนงานอยู่ในสถานที่ตามที่ได้รับแจ้งก็อาจอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๓๙ ในการเข้าไปตรวจยังสถานประกอบกิจการของนายจ้าง เพื่อจะได้เห็นสภาพจริงในการปฏิบัติงานของนายจ้าง ลูกจ้างเกี่ยวกับสภาพการจ้าง และสภาพการทำงานของลูกจ้างชาย ลูกจ้างหญิง หรือลูกจ้างเด็ก และการเข้าไปตรวจในสถานประกอบกิจการของพนักงานตรวจแรงงาน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากทั้งฝ่ายลูกจ้าง นายจ้าง ตลอดจนตรวจสอบรวบรวมพยานหลักฐาน ทั้งที่นายจ้างได้จัดทำขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด หรือนายจ้างจัดทำขึ้นเองเพื่อประโยชน์ในการจ้างงาน หรือเอกสารหลักฐานที่ลูกจ้างจัดทำขึ้นเอง

การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานตรวจแรงงานในการตรวจสถานประกอบกิจการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ต้องเป็นไปตามระเบียบกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมว่าด้วยการตรวจสถานประกอบกิจการตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ พ.ศ. ๒๕๕๒ พนักงานตรวจแรงงาน หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองแรงงาน โดยให้พนักงานตรวจแรงงานซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัดกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน และสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน ณ กรุงเทพมหานครหรือจังหวัดอื่น ดำเนินการตรวจสถานประกอบกิจการที่ตั้งอยู่ในเขตท้องที่ในความรับผิดชอบ เพื่อให้คำแนะนำหรือมีคำสั่งเป็นหนังสือตามมาตรา ๑๓๙ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. ๒๕๔๑ ให้นายจ้างปฏิบัติให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติดังกล่าว และตรวจติดตามผลในกรณีที่นายจ้างยังปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และให้พนักงานตรวจแรงงานซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัดส่วนราชการอื่นดำเนินการตรวจสถานประกอบกิจการในลักษณะเป็นการตรวจทั่วไป ตามคู่มือการตรวจสถานประกอบกิจการของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานเพื่อให้คำแนะนำแก่นายจ้างในการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยให้จัดทำแผนการตรวจในรอบหนึ่งเดือนประสานกับพนักงานตรวจแรงงาน ซึ่งเป็นข้าราชการสังกัดกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานและสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงานเป็นการล่วงหน้าเพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนในการตรวจ ทั้งนี้ ขณะการตรวจแรงงานให้พนักงานตรวจแรงงานสังกัดส่วนราชการอื่นต้องตรวจสถานประกอบกิจการเฉพาะในเขตอำนาจของตนเท่านั้น โดยให้ติดบัตรประจำตัวพนักงานตรวจแรงงานทุกครั้งที่ออกปฏิบัติงาน เมื่อได้ดำเนิน

การตรวจสถานประกอบกิจการแล้ว ให้พนักงานตรวจแรงงานซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัดส่วนราชการอื่นประสานกับพนักงานตรวจแรงงานซึ่งเป็นข้าราชการสังกัดกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานและสำนักงานปลัดกระทรวงแรงงาน เพื่อแจ้งผลการดำเนินการหรือร่วมดำเนินการในขั้นตอนต่อไปในกรณีที่นายจ้างยังปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และพนักงานตรวจแรงงานสังกัดส่วนราชการอื่นซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในเขตท้องที่ความรับผิดชอบใดสามารถประสานกับพนักงานตรวจแรงงานของกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เพื่อแจ้งผลการดำเนินการหรือร่วมดำเนินการในขั้นตอนต่อไปในกรณีที่นายจ้างยังปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยสามารถประสานงานโดยตรงกับกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้ที่โทรศัพท์สายด่วน ๑๕๔๖

๓.๒.๒.๒ เมื่อมีคนต่างด้าวอยู่ในสถานที่เกิดเหตุ

หากได้ข้อเท็จจริงว่ามีคนงานต่างด้าวอยู่ในสถานที่ตามที่ได้รับแจ้งและมีเหตุอันควรสงสัยว่า คนต่างด้าวดังกล่าวทำงานในระหว่างเวลาที่เชื่อได้ว่ามีการทำงาน ก็อาจอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๘ เข้าทำการตรวจสอบเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑ แต่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะต้องเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔๘ และจะต้องมีบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปปฏิบัติการดังกล่าว โดยจะต้องแสดงบัตรประจำตัวเมื่อบุคคลซึ่งเกี่ยวข้องร้องขอตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑ การตรวจสอบดังกล่าว เรียกว่า การตรวจสอบการทำงานของคนต่างด้าว ซึ่งต้องกระทำไปพร้อมๆ กับการหาพยานหลักฐานการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ และในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวยังถือว่าเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา ตามคำสั่งกระทรวงแรงงานที่ ๗๕/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๑ อีกด้วย และสามารถประสานงานโดยตรงกับกรมการจัดหางานได้ที่โทรศัพท์สายด่วน ๑๖๙๔

๓.๒.๒.๓ เมื่อสถานที่เกิดเหตุเป็นสถานบริการ

เมื่อตรวจสอบพบว่า สถานที่เกิดเหตุเป็นสถานบริการ อาจใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. ๒๕๐๙ มาตรา ๒๔ เข้าไปตรวจสอบสถานที่ดังกล่าวได้ โดยเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อหรือสงสัยว่ามีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ในสถานบริการแห่งใด ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มีอำนาจเข้าไปตรวจภายในสถานบริการนั้นได้ไม่ว่าในเวลาใดๆ และในการปฏิบัติหน้าที่ให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตรวจแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยโดยสามารถประสานงานโดยตรงกับสถานีตำรวจในท้องที่นั้นๆ ได้

๓.๒.๒.๔ เมื่อสถานที่เกิดเหตุเป็นโรงแรม

เมื่อตรวจสอบพบว่าสถานที่เกิดเหตุเป็นโรงแรม อาจใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๔๕ เข้าทำการตรวจสอบโดยผู้ทำการตรวจสอบจะต้องเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติโรงแรม พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๔ และจะต้องได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากนายทะเบียน ทั้งนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

(๑) เข้าไปในโรงแรมในระหว่างเวลาพระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตกเพื่อตรวจสอบใบอนุญาต ทะเบียนผู้พัก บัตรทะเบียนผู้พัก สภาพและลักษณะของโรงแรม หรือตรวจสอบห้องพัก ที่ว่าง หรือส่วนหนึ่งส่วนใดของโรงแรมที่เปิดใช้ร่วมกันหรือเข้าไปในโรงแรมในเวลาทำการเพื่อตรวจสอบจำนวนและประวัติของพนักงานโรงแรม ทั้งนี้ เพื่อควบคุมให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(๒) มีหนังสือเรียกผู้ประกอบธุรกิจโรงแรม ผู้จัดการหรือเจ้าหน้าที่ของโรงแรมมาให้ถ้อยคำหรือชี้แจงหรือส่งเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาเพื่อประกอบการพิจารณาเมื่อได้เข้าไปและลงมือทำการตรวจสอบตาม (๑) แล้ว ถ้ายังดำเนินการไม่เสร็จจะกระทำต่อไปในเวลากลางคืนหรือนอกเวลาทำการของโรงแรมนั้นก็ได้ ทั้งนี้ เฉพาะในกรณีที่การตรวจสอบใกล้จะเสร็จสิ้นหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า หากเนิ่นช้าในการตรวจสอบจะมีการปกปิดหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารหรือหลักฐานไปจากเดิม และสามารถประสานงานโดยตรงกับกรมการปกครองได้ที่โทรศัพท์สายด่วน ๑๕๔๘

และในการปฏิบัติหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวและหนังสือมอบหมายจากนายทะเบียนแก่บุคคลซึ่งเกี่ยวข้อง โดยในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย

๓.๒.๒.๕ เมื่อสถานที่เกิดเหตุอยู่บนเรือไทยหรือเรือต่างประเทศ

เมื่อได้รับแจ้งว่ามีการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์อยู่บนเรือ เจ้าหน้าที่ผู้รับแจ้งควรแจ้งหน่วยงานที่มีเรือซึ่งเป็นยานพาหนะที่สามารถออกไปตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ และหน่วยงานดังกล่าวจะต้องมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจค้นหรือตรวจสอบภายในเรือดังกล่าวด้วย หน่วยงานที่มีอำนาจและยานพาหนะที่สามารถตรวจสอบการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์และความผิดที่เกี่ยวข้องได้มีดังนี้

(ก) กองทัพเรือ

กองทัพเรือมีภารกิจและพื้นที่รับผิดชอบทางทะเล นอกจากการรักษาความมั่นคงของชาติแล้ว ยังมีอำนาจหน้าที่ในการรักษากฎหมายในทะเลตามกฎหมายต่างๆ รวม ๒๙ ฉบับ เช่น พระราชบัญญัติให้อำนาจทหารเรือปราบปรามการกระทำความผิดบางอย่างทางทะเล พ.ศ. ๒๔๙๐ มาตรา ๔ เมื่อปรากฏว่ามีการกระทำ หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า มีการกระทำเกี่ยวกับการนำข้าว หรือสินค้าอื่น หรือยาเสพติดออกไปนอกหรือเข้ามาในราชอาณาจักร หรือการที่คนต่างด้าวเข้ามาหรือนำคนต่างด้าวเข้ามาในราชอาณาจักร ทั้งนี้ โดยทางทะเล ทางลำน้ำซึ่งติดต่อกับต่างประเทศ หรือทางลำน้ำซึ่งออกไปสู่ทะเลได้ หรือทำการประมงทางทะเลอันเป็นความผิดต่อกฎหมายว่าด้วยการสำรวจและห้ามกักกันข้าว กฎหมายว่าด้วยการควบคุมเครื่องอุปโภคบริโภคและของอื่นๆ ในภาวะคับขัน กฎหมายว่าด้วยการส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า กฎหมายว่าด้วยแร่ กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือกฎหมายเกี่ยวกับการประมง ให้เจ้าหน้าที่ทหารเรือมีอำนาจสืบสวนสอบสวนได้ และมีอำนาจทำการหรือสั่งให้ทำการเฉพาะเท่าที่จำเป็นดังต่อไปนี้

(๑) ตรวจ ค้น และบังคับผู้ควบคุมเรือและคนประจำเรือให้รื้อ หรือขนสิ่งของในเรือเพื่อการตรวจค้น

(๒) จับเรือ และบังคับผู้ควบคุมเรือและคนประจำเรือให้พ่วงเรือ หรือให้ทำการอื่นเพื่อให้เรือนั้นไปยังที่ซึ่งสะดวกแก่การตรวจค้น การสอบสวน หรือการดำเนินคดี

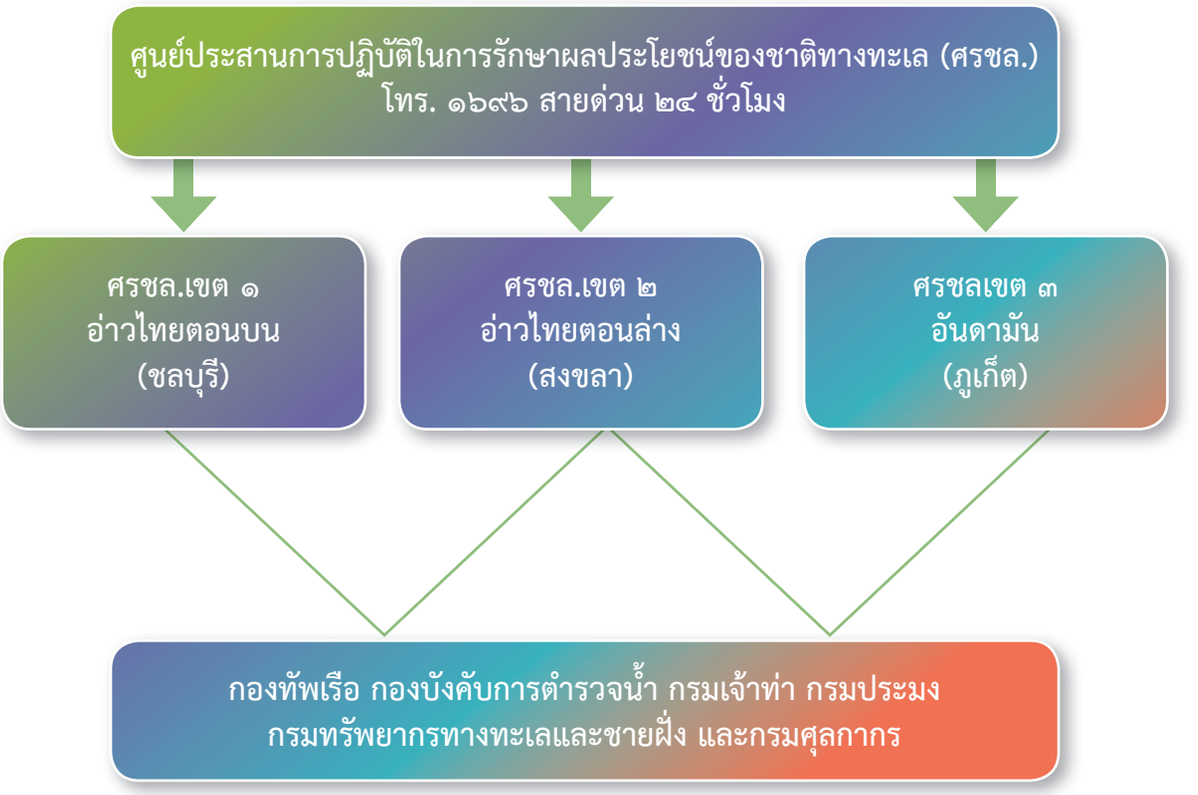
(๓) ยึดเรือที่จับไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องผู้ต้องหาหรือจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นในกรณีที่ฟ้องผู้ต้องหา

(๔) จับและควบคุมผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ได้ไม่เกิน ๗ วัน เมื่อพ้นกำหนดต้องปล่อยหรือส่งตัวให้พนักงานสอบสวนพร้อมด้วยสำนวนการสอบสวนเท่าที่ทำไว้

นอกจากอำนาจหน้าที่ดังกล่าวแล้ว กองทัพเรือยังมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖ พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. ๒๔๘๑ พระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. ๒๔๖๙ เป็นต้น เจ้าหน้าที่ทหารเรือจึงเป็นทั้งพนักงานเจ้าท่า พนักงานศุลกากร พนักงานประมง พนักงานตรวจแรงงาน และเป็นเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายอื่นๆ ในขณะเดียวกัน รวมทั้งมีสิทธิในการขึ้นตรวจเรือในเขตเศรษฐกิจจำเพาะและทะเลหลวงในกรณีมีเหตุอันควรสงสัย ๕ กรณี และสิทธิในการไล่ตามติดพันเรือต่างชาติออกไปในเขตเศรษฐกิจจำเพาะและทะเลหลวง ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒ ดังนั้นในการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามการกระทำผิดตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะกรณีที่ต้องมีการปฏิบัติการในทะเล เจ้าหน้าที่ทหารเรือจึงสามารถใช้อำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายต่างๆ ปฏิบัติการได้ทั้งการปฏิบัติโดยลำพัง หรือปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การรับแจ้งเหตุ การตรวจสอบข้อเท็จจริง การเข้าช่วยเหลือ ตรวจค้น จับกุม ตามแต่สถานการณ์ โดยกองทัพเรือมีพร้อมทั้งด้านองค์วัตถุและองค์บุคคลในการปฏิบัติการในทะเล

นอกจากนั้นแล้ว **กองทัพเรือยังเป็นศูนย์กลางการปฏิบัติของศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.)** ซึ่งมีหน่วยงานหลักที่มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอยู่ในทะเลอีก ๕ หน่วย ได้แก่ กองบังคับการตำรวจน้ำ กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า กรมประมง และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นเครือข่ายในการรักษาผลประโยชน์ของชาติในทะเลซึ่งรวมถึงการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายทางทะเล ศรชล. จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการประสานการปฏิบัติในการปราบปรามการค้ามนุษย์ในทะเล โดย ศรชล. มีพื้นที่รับผิดชอบทางทะเลของไทยทั้งหมดแบ่งเป็น ศรชล.เขต ๑ รับผิดชอบพื้นที่อ่าวไทยตอนบน ศรชล.เขต ๒ รับผิดชอบอ่าวไทยตอนล่าง และ ศรชล.เขต ๓ รับผิดชอบด้านทะเลอันดามัน สามารถประสานงานโดยตรงกับกองทัพเรือ/ศรชล. ได้ที่โทรศัพท์สายด่วน หมายเลข ๑๖๙๖ ตลอด ๒๔ ชั่วโมง

การประสาน
ศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล
ร่วมปฏิบัติในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในทะเล



(ข) กองบังคับการตำรวจน้ำ

ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๒ กำหนดให้กองบังคับการตำรวจน้ำเป็นหน่วยงานสังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั่วราชอาณาจักร ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาในเขตน่านน้ำไทย ท่าเรือชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นอาณาเขตของประเทศไทย รวมทั้งเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และในทะเลหลวงเฉพาะเรือไทย และความผิดอื่นที่เกี่ยวเนื่อง ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย โดยถือปฏิบัติในพื้นที่รับผิดชอบตามหน้าที่คือ พื้นที่ในทะเลอาณาเขต ๑๒ ไมล์ทะเลจากเส้นฐาน และพื้นที่ในทะเลเขตต่อเนื่องอีก ๑๒ ไมล์ทะเล รวมทั้งพื้นที่ในแม่น้ำใกล้ฝั่งทะเล และพื้นที่ตามลำแม่น้ำโขงโดยมีเรือตรวจการณ์เป็นยานพาหนะในการออกตรวจทางทะเลและแม่น้ำ สามารถประสานงานโดยตรงกับตำรวจน้ำได้ที่โทรศัพท์สายด่วน หมายเลข ๐-๒๓๘๔-๒๓๔๒

นอกจากนี้อธิบดีกรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี (หรือกรมเจ้าท่า) ได้มอบอำนาจให้ตำรวจน้ำ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) สั่งห้ามหรือจำกัดมิให้เรือรับจ้างในเขตใดๆ เมื่อเห็นว่า การเดินเรือรับจ้างนั้นจะเป็นเหตุให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อย หรือเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชน (มาตรา ๕ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

(๒) การฝ่าฝืนตามข้อ (๑) จะสั่งงดการเดินเรือ หรือยึดใบอนุญาตชั่วคราวได้ไม่เกิน ๖ เดือน (มาตรา ๗ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

(๓) สั่งยึดใบอนุญาตใช้เรือไว้มีกำหนดไม่เกิน ๖ เดือน หากฝ่าฝืนใช้เรือที่ไม่มีใบอนุญาตใช้เรือ หรือใบอนุญาตใช้เรือสิ้นอายุ หรือผิดไปจากเขตการเดินเรือ (มาตรา ๙ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

(๔) เมื่อมีเหตุจำเป็นเพื่อความปลอดภัยแก่การเดินเรือให้มีอำนาจประกาศกำหนดเส้นทางเดินเรือในแม่น้ำลำคลองเป็นการชั่วคราว หากฝ่าฝืนมีอำนาจให้ยึดประกาศนียบัตรควบคุมเรือได้ (มาตรา ๕๒ ทวิ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

(๕) ยึดใบอนุญาต หรือประกาศนียบัตรของผู้ที่ฝ่าฝืนในเรื่องความเร็วเรือเกินอัตราที่เจ้าท่ากำหนด (มาตรา ๑๐๑ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

(๖) มีอำนาจออกคำสั่งห้ามใช้เรือที่มีสภาพไม่ปลอดภัย หรือไม่เหมาะสมกับการใช้งานจนกว่าจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้เรียบร้อย (มาตรา ๑๓๙ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

(๗) มีอำนาจขึ้นไปตรวจตราเรือทุกลำเพื่อความเรียบร้อยถูกต้อง (มาตรา ๑๕๘ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

(๘) มีอำนาจสั่งพักใบอนุญาตใช้เรือ สำหรับเรือไทยที่ได้รับอนุญาตแล้วมีอุปกรณ์การเดินเรือที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน (มาตรา ๑๖๐ วรรคแรกและวรรคสอง พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

(๙) สั่งห้ามเรือโดยสาร หรือเรือบรรทุกสินค้าโดยสารที่มีสภาพไม่ปลอดภัยต่อคนโดยสารหรือไม่เหมาะกับการใช้งาน (มาตรา ๑๗๐ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

(๑๐) สั่งกักเรือลำใดที่บรรทุกเกินกว่าเส้นแนวน้ำที่กำหนดในใบสำคัญการตรวจเรือ จนกว่าจะดำเนินการให้เรียบร้อย (มาตรา ๑๗๖ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

(๑๑) ออกคำสั่งงดใช้ใบอนุญาตหรือใบประกาศนียบัตร กรณีผู้ได้รับหย่อนความสามารถหรือประพฤติตนไม่สมควรแก่หน้าที่ (มาตรา ๒๙๑ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖)

การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในเรือประมง และกิจการต่อเนื่องเป็นงานหลักงานหนึ่งของกองบังคับการตำรวจน้ำ โดยอาศัยอำนาจดังกล่าวข้างต้นในการตรวจเรือประมงและเรือประเภทต่างๆ ซึ่งถ้าพบการกระทำความผิดอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาในเขตน่านน้ำไทย ท่าเรือชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นอาณาเขตของประเทศไทย รวมทั้งเขตเศรษฐกิจจำเพาะ และในทะเลหลวง ก็สามารถดำเนินการบังคับใช้กฎหมายได้ในทันที

(ค) กรมเจ้าท่า

กรมเจ้าท่าเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงคมนาคม มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม กำกับดูแล ด้านความปลอดภัยต่อการสัญจรทางน้ำและระบบการขนส่งทางน้ำของประเทศในภาพรวม มีเครื่องมือหรือกลไกในการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยใช้อำนาจกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบทั้งสิ้น ๑๑ ฉบับ ทั้งนี้ กฎหมายที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในด้านการบังคับใช้แรงงานและบริการในเรือประมง ได้แก่ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖ และพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. ๒๔๘๑ ซึ่งกฎหมายได้ให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่เจ้าท่าคนใดก็ดี หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าท่ามีอำนาจในการขึ้นตรวจเรือได้ทุกลำที่อยู่ในราชอาณาจักรไทย เพื่อให้ทราบว่าได้มีการละเมิดต่อข้อบังคับในพระราชบัญญัตินี้หรือไม่

การขึ้นตรวจเรือของพนักงานเจ้าหน้าที่ สามารถดำเนินการตรวจสอบทั้งบุคคลและยานพาหนะเพื่อให้ทราบว่าได้ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ เช่น การตรวจประกาศบัตรผู้ควบคุมเรือ การตรวจเอกสารประจำเรือ การตรวจหนังสือคนประจำเรือ การตรวจสภาพความปลอดภัยของตัวเรือและอุปกรณ์ความปลอดภัยภายในเรือเป็นต้น

ในกรณีมีการตรวจตราจับกุมผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ในเรือประมงนั้น กรมเจ้าท่าสามารถเป็นหน่วยงานสนับสนุนข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเรือ และบุคคลประจำเรือ และเจ้าของเรือได้ เพื่อจัดเป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวน รวบรวมเอกสารหลักฐานในการดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิด โดยประสานการติดต่อกับหน่วยงานเจ้าท่า ทั้งในส่วนภูมิภาคและส่วนกลางได้ที่โทรศัพท์สายด่วนหมายเลข ๑๑๙๙

(ง) กรมประมง

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการออกตรวจตราจับกุมผู้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประมง ส่วนใหญ่จะเป็นการตรวจตราในน่านน้ำภายในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย คือ ๑๒ ไมล์ทะเลนับจากเส้นฐานที่ใช้กำหนดในการวัดทะเลอาณาเขตตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยทะเล เนื่องจากความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประมงจะเกี่ยวข้องกับพื้นที่ห้ามทำการประมง ซึ่งมักอยู่ภายในบริเวณทะเลอาณาเขต ในบางกรณีเขตพื้นที่ห้ามทำการประมงอาจอยู่ห่างไกลออกไปจากแนวทะเลอาณาเขต เช่น แนวเขตห้ามทำการประมงในฤดูที่สัตว์น้ำมีไข่ วางไข่ และเลี้ยงตัวในวัยอ่อน ในบางส่วนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และสุราษฎร์ธานี ประมาณ ๖๓ ไมล์ทะเล บริเวณหลังเกาะสมุย เกาะพงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่ก็อยู่ภายในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย (ภายในเขต ๒๐๐ ไมล์ทะเลนับจากเส้นฐาน)

ซึ่งประเทศไทยในฐานะรัฐชายฝั่งย่อมมีสิทธิอธิปไตย (Sovereign Right) ในการดูแลและปกป้องการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ดังนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายประมงจึงมีอำนาจในการตรวจสอบการทำการประมงของเรือประมงในบริเวณดังกล่าวได้ด้วย

เนื่องจากความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประมง เป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ภายในน่านน้ำซึ่งเป็นที่จับสัตว์น้ำ หรือเขตการประมงของประเทศไทย ดังนั้น อำนาจในการจับกุมของพนักงานเจ้าหน้าที่จึงอยู่ภายในเขตดังกล่าวเท่านั้น มิได้มีอำนาจออกไปทำการจับกุมนอกน่านน้ำหรือในเขตทะเลหลวง (High Sea) แต่ประการใด เว้นแต่เป็นกรณีที่อยู่ระหว่างการไล่ติดตามจับกุมผู้กระทำความผิด (Hot pursuit) ซึ่งความผิดได้เกิดขึ้นก่อนหน้านี้แล้วในน่านน้ำที่รัฐชายฝั่งมีอำนาจจับกุมเท่านั้น

การตรวจตราจับกุมผู้กระทำความผิด พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมประมงมีอำนาจหน้าที่จับกุมเฉพาะตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ พระราชบัญญัติว่าด้วยสิทธิการประมงในเขตการประมงไทย พ.ศ. ๒๔๘๒ และตามพระราชบัญญัติฉบับอื่นๆ ที่มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของกรมประมงเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายเท่านั้น อย่างไรก็ตาม พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมประมงมิได้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์โดยตรง เช่น ตามพระราชบัญญัติการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๕๑ ดังนั้น หากมีการพบการกระทำความผิดดังกล่าวเกิดขึ้น พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมประมงก็ไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้ และไม่สามารถกักเรือประมงไว้ได้หากเรือประมงลำดังกล่าวมิได้มีการกระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการประมง จึงต้องอาศัยพนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายดำเนินการ

การเข้าตรวจเรือ พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมประมงจะใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. ๒๔๘๑ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖ เพื่อตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับเรือต่างๆ เช่น ใบทะเบียนเรือ ใบอนุญาตให้ใช้เรือ ใบอนุญาตของผู้ควบคุมเรือ ตามที่ได้รับมอบอำนาจจากเจ้าท่า ตลอดจนจะใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๙๐ ในการตรวจสอบอาชญาบัตร (ใบอนุญาตให้ใช้เครื่องมือทำการประมง) ว่าได้รับอนุญาตถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ มีการระบุบุคคลผู้มีสิทธิใช้เครื่องมือทำการประมงอยู่ในอาชญาบัตรถูกต้องหรือไม่เท่านั้น โดยสามารถประสานงานโดยตรงกับสำนักงานประมงประจำจังหวัดนั้นๆ หรือสำนักบริหารจัดการด้านการประมง ได้ที่โทรศัพท์หมายเลข ๐๒-๕๖๑ ๓๖๙๑

ในส่วนของการตรวจบุคคล พนักงานเจ้าหน้าที่ของกรมประมงมิได้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้โดยตรง และไม่มีกฎหมายให้อำนาจในการตรวจสอบในเรื่องใดๆ ได้ เพียงแต่ใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการตรวจค้นบุคคลในเบื้องต้นได้เท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีสถานที่ตามกฎหมายอื่นซึ่งในการตรวจค้นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติต้องนำกฎหมายเหล่านั้นมาใช้ในการตรวจสอบสถานที่ เช่น หอพัก ก็ต้องอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติหอพัก พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นต้น

๓.๓ การวางแผนและจัดทีมเข้าปฏิบัติหรือเข้าทำการตรวจค้น

เมื่อทราบสถานที่เกิดเหตุและกฎหมายที่จะใช้เข้าทำการตรวจสอบหรือตรวจค้นแล้ว ก่อนเข้าดำเนินการเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะต้องคำนึงถึงข้อมูลต่างๆ เพื่อใช้พิจารณาด้วยดังนี้

(๑) มีผู้เสียหายที่ต้องการให้ช่วยเหลืออยู่ในที่เกิดเหตุจำนวนเพียงใด และหลังจากการช่วยเหลือแล้วจะนำผู้เสียหายไปไว้ที่ใด

(๒) มีผู้ต้องสงสัยอยู่จำนวนเท่าใด และจะต้องใช้เจ้าหน้าที่มากเท่าใดจึงจะสามารถควบคุมผู้ต้องสงสัยได้อย่างปลอดภัย และควรนำตัวผู้ต้องสงสัยไปไว้ที่ใดหลังการจับกุม

(๓) นอกจากผู้เสียหายและผู้ต้องหาอยู่ในสถานที่เกิดเหตุแล้ว ยังจะมีบุคคลอื่นอีกหรือไม่ เช่น ลูกค้าที่มาซื้อบริการทางเพศ คนงานถูกต้องตามกฎหมาย สมาชิกครอบครัว ฯลฯ หากมี ให้พิจารณาว่าควรทำอย่างไรกับบุคคลเหล่านั้น

(๔) มีข้อมูลบ่งชี้ว่า มีผู้เสียหายเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บหรือไม่ หากมีให้พิจารณาเหตุผลว่า สมควรหรือไม่ที่จะต้องนำเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ไปด้วย

(๕) ให้พิจารณาจัดหาล่าม หากผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นบุคคลต่างด้าว

(๖) บุคคลอื่นๆ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ ตัวแทนมูลนิธิ ฯลฯ อาจร่วมไปด้วย กรณีที่อาจต้องคัดแยกผู้เสียหายในที่เกิดเหตุ

(๗) กำหนดช่องทางที่ดีที่สุดในการเข้าไปยังสถานที่ดังกล่าว

(๘) หากจำเป็นให้จัดชุดแนวป้องกันและชุดปฏิบัติชุดแรกในเวลาเดียวกัน

(๙) กำหนดหน้าที่ของแต่ละบุคคลที่เข้าไปปฏิบัติให้ชัดเจน เช่น ผู้รับผิดชอบปิดเส้นทางเข้าออก ผู้รับผิดชอบควบคุมผู้ต้องสงสัยและดูแลผู้เสียหาย ผู้รับผิดชอบถ่ายภาพและถ่ายวีดีโอ เป็นต้น หากมีหลายหน่วยควรให้หัวหน้าหน่วยที่รับผิดชอบตามกฎหมายหรือผู้รับผิดชอบตามหมายค้นเป็นหัวหน้าผู้สั่งการ

๓.๔ ความเสี่ยงและการบริหารจัดการความเสี่ยงในการเข้าปฏิบัติหรือเข้าทำการตรวจค้น ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาว่ามีข้อมูลอะไรบ้างที่บอกถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น

(๒) ผู้ต้องสงสัย-มีจำนวนเท่าใด และมีพฤติการณ์หรือประวัติในการถูกดำเนินคดีและพกพาอาวุธหรืออาวุธปืนหรือไม่

(๓) ผู้เสียหาย-มีจำนวนเท่าใดและมีท่าทางว่าจะตื่นตระหนกหรือไม่

(๔) สถานที่เกิดเหตุ-มีสิ่งใดที่เป็นอันตรายหรือไม่

(๕) จะมีวิธีบริหารจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นอย่างไร

๓.๕ เครื่องมือและอุปกรณ์ในการเข้าปฏิบัติหรือเข้าทำการตรวจค้น ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

(๑) พิจารณาถึงเครื่องมือรักษาความปลอดภัย เช่น อาวุธปืน เสื้อเกราะ กุญแจมือ สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ

(๒) พาหนะ-กำลังพล จะเดินทางไปยังสถานที่นั้น และการเคลื่อนย้ายผู้ต้องหาและผู้เสียหายออกจากสถานที่ที่เข้าตรวจค้นจับกุม กรณีมีจำนวนมากจะใช้พาหนะใด

(๓) อุปกรณ์ถ่ายภาพ-กล้องวีดีโอ รวมถึงกล้องถ่ายภาพ

(๔) เครื่องมือในการตรวจค้น-ไฟฉาย ไฟฟ้าเดินทาง ไขควง เอกสารบันทึกการตรวจค้น ปากกา

(๕) การติดต่อสื่อสาร-เจ้าหน้าที่จะติดต่อสื่อสารกันอย่างไร-ใช้เสียง วิทยุ หรือโทรศัพท์เคลื่อนที่

(๖) การแต่งกาย-ควรมีสัญลักษณ์เพื่อสามารถบอกฝ่ายได้

๔. การเข้าช่วยเหลือ/ตรวจค้น/จับกุม

ควรพิจารณาประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

(๑) ก่อนเข้าไปปฏิบัติ หัวหน้าชุดควบคุมการปฏิบัติควรประชุมชี้แจงการปฏิบัติและตรวจสอบความพร้อมเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการปฏิบัติ

(๒) กำชับเจ้าหน้าที่ชุดที่เข้าไปปฏิบัติชุดแรก ให้มีกล้องถ่ายวีดีโอ และกล้องถ่ายภาพ บันทึกภาพสถานที่เกิดเหตุในโอกาสแรกที่สามารถกระทำได้

(๓) ตรวจสอบการแต่งกายของชุดปฏิบัติว่ามีสัญลักษณ์ของหน่วยปฏิบัติการเพื่อเป็นการบอกฝ่ายและป้องกันความสับสน

(๔) ควบคุมสถานที่เกิดเหตุในทันทีที่ทำได้

(๕) ให้แน่ใจว่าชุดปฏิบัติทราบตำแหน่งของผู้ต้องสงสัย และกักตัวไว้ในทันทีที่ทำได้ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ต้องสงสัยทิ้งหรือทำลายสิ่งใดที่ครอบครองอยู่ และเพื่อป้องกันความเสี่ยงต่ออันตรายของบุคคล และตัดการสื่อสารระหว่างผู้ต้องสงสัยกับบุคคลอื่น รวมทั้งผู้ต้องสงสัยด้วยกันเอง หากจำเป็นให้ใช้เครื่องพันธนาการ

(๖) หากผู้เสียหาย ผู้ต้องสงสัย เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด ได้รับบาดเจ็บจากการปฏิบัติหรือเจ็บป่วยอย่างเห็นได้ชัด และต้องการความช่วยเหลือทางการแพทย์ทันที ให้จัดหาการรักษาพยาบาลทันทีที่ทำได้ ทั้งในสถานที่เกิดเหตุ หรือเคลื่อนย้ายไปยังโรงพยาบาล

(๗) พยายามหาสถานที่ที่ปลอดภัยเพื่อแยกผู้เสียหายไว้ส่วนหนึ่ง มอบผู้รับผิดชอบดูแลผู้เสียหายและให้คิดเสมอว่า ผู้เสียหายอาจตื่นตระหนก หรืออาจมีปฏิกิริยาต่อต้าน ให้พยายามทำความเข้าใจและกันผู้เสียหายออกจากผู้ต้องสงสัย เพื่อที่จะได้ไม่ถูกผู้ต้องสงสัยข่มขู่ได้ ทั้งทางสายตาและวาจา

(๘) เมื่อจับกุมผู้ต้องสงสัย และสามารถควบคุมสถานที่เกิดเหตุได้แล้ว ให้นำล่าม นักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่มูลนิธิ (ถ้ามี) เข้ามายังสถานที่นั้น เพื่ออธิบายถึงสถานการณ์และสร้างความมั่นใจให้ผู้เสียหาย

(๙) มอบให้ผู้รับผิดชอบนำผู้เสียหายชี้ทรัพย์สินส่วนตัว จัดทำแผนที่สังเขปคร่าวๆ และก่อนเคลื่อนย้ายทรัพย์สินให้ถ่ายภาพและวีดีโอประกอบ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

(๑๐) ควรย้ายผู้เสียหายออกไปจากสถานที่นั้น และนำไปไว้ยังที่ปลอดภัย เช่น สถานีตำรวจ บ้านพักฉุกเฉิน โรงพยาบาล เป็นต้น

(๑๑) หากมีบุคคลอื่นอยู่ด้วย เช่น ลูกค้า หรือคนงานถูกต้องตามกฎหมาย ให้หารายละเอียดและย้ายออกจากสถานที่เกิดเหตุในทันทีที่ทำได้

(๑๒) เมื่อควบคุมผู้ต้องสงสัยและเคลื่อนย้ายผู้เสียหายไว้ในที่ปลอดภัยแล้ว ให้ตรวจค้นสถานที่เกิดเหตุโดยละเอียด รวมทั้งยานพาหนะที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บพยานหลักฐานอย่างช้าๆ ไม่ต้องรีบร้อน เพื่อการตรวจค้นจะทำได้อย่างสมบูรณ์ โดยแบ่งความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ ชุดหนึ่งตรวจค้น ชุดหนึ่งบันทึกข้อมูล ชุดหนึ่งเก็บหลักฐาน

(๑๓) ก่อนเริ่มการตรวจค้น แจ้งผู้ต้องสงสัยให้ทราบดังนี้

- อำนาจในการตรวจค้นครั้งนี้
- หากใช้หมายศาลในการตรวจค้น ให้แสดงให้ผู้รับผิดชอบสถานที่ทราบ
- ในการตรวจค้นควรมีผู้รับผิดชอบสถานที่ร่วมเป็นพยานในการตรวจค้นและถ่ายภาพ และถ่ายวีดีโอไว้โดยตลอด

(๑๔) ระหว่างการตรวจค้น หัวหน้าผู้ตรวจค้นหรืออาจมอบความรับผิดชอบแก่ผู้หนึ่งผู้ใดเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐาน จดรายละเอียด เพื่อพิจารณาพยานหลักฐาน ข้อกล่าวหาที่จะดำเนินคดีกับผู้ถูกจับ และจัดทำบันทึกการจับ

(๑๕) ให้พิจารณาเก็บสิ่งของทุกชิ้นที่คิดว่าอาจใช้เป็นหลักฐานพยานที่เกี่ยวข้องกับคดีและสามารถยืนยันการกระทำผิดหรือหลักฐานที่โต้แย้งการกระทำผิดได้ หากไม่แน่ใจให้เก็บสิ่งนั้นไว้ก่อนแล้วให้พนักงานสอบสวนคืนในภายหลัง

(๑๖) จัดทำบัญชีรายการสิ่งของทั่วไป และสิ่งของที่ใช้เป็นพยานหลักฐาน หากมีสิ่งของ และเอกสารเป็นจำนวนมากให้หากล่องมาผนึกแล้วให้เจ้าหน้าที่และผู้รับผิดชอบสถานที่ลงลายมือชื่อกำกับพร้อมถ่ายภาพและวีดีโอไว้เป็นหลักฐาน เพื่อนำไปตรวจสอบในภายหลัง

๔.๑ การตรวจค้นและตรวจสอบบุคคล

หลังจากควบคุมผู้ต้องสงสัยและแยกผู้เสียหายไว้ในที่ปลอดภัยแล้ว ควรมีการตรวจค้นและตรวจสอบตัวบุคคลโดยละเอียด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การตรวจค้นบุคคล มี ๓ กรณี คือ

(๑) การค้นบุคคลในที่สาธารณสถาน ตามมาตรา ๙๓ บัญญัติไว้ว่า ห้ามมิให้ค้นตัวบุคคลในสาธารณสถาน เว้นแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้ค้น เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นมีสิ่งของไว้ในครอบครอง เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิด

(๒) การค้นตัวบุคคลอยู่ในที่รโหฐาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๐ วรรคสอง เป็นการตรวจค้นบุคคลเนื่องจากการค้นในที่รโหฐาน และมีบุคคลขัดขวางการตรวจค้นโดยมีเหตุอันควรสงสัยว่า บุคคลนั้นนำสิ่งของที่ต้องการพบซุกซ่อนในร่างกาย เจ้าพนักงานผู้ทำการตรวจค้นมีอำนาจค้นตัวบุคคลดังกล่าว และหากพบสิ่งของนั้นก็ยึดไว้เป็นพยานหลักฐานได้

(๓) การค้นตัวผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๕ เป็นการตรวจค้นกรณีมีการจับตัวผู้ต้องหาแล้ว เจ้าพนักงานผู้จับหรือผู้รับตัวผู้ถูกจับ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหาและยึดสิ่งของต่างๆ ไว้เป็นพยานหลักฐานได้

การตรวจค้นบุคคลจักต้องกระทำโดยความสุภาพ หากเป็นการค้นผู้หญิง ต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๕ วรรคสอง

นอกจากการตรวจค้นโดยอาศัยอำนาจตามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ ยังให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจค้นบุคคลซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เป็นผู้เสียหายจากการกระทำผิดฐานค้ามนุษย์ เมื่อผู้นั้นยินยอม แต่ถ้าผู้นั้นเป็นหญิงจะต้องให้หญิงอื่นเป็นผู้ตรวจค้นเช่นเดียวกัน

นอกจากการตรวจค้นตัวบุคคลแล้ว เจ้าพนักงานผู้ทำการตรวจค้นควรตรวจค้นยานพาหนะที่จอดไว้บริเวณสถานที่เข้าทำการตรวจค้นด้วย โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๗ (๓) ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจค้นยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีพยานหลักฐาน หรือบุคคลที่ตกเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์อยู่ในยานพาหนะนั้น

สำหรับการตรวจค้นโดยอาศัยอำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องแสดงบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย (มาตรา ๒๘)

ในการตรวจค้นสถานที่และบุคคล เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติจะต้องมีการตรวจสอบตัวบุคคลกับหลักฐานต่างๆ เช่น บัตรประจำตัวประชาชน หนังสือเดินทาง ใบอนุญาตขับขี่ ฯลฯ เพื่อสามารถยืนยันตัวบุคคลที่พบในสถานที่ดังกล่าว แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่มีหลักฐานที่สามารถยืนยันตัวบุคคลได้ หากเป็นคนไทยให้ตรวจสอบกับข้อมูลทะเบียนราษฎร์โดยการซักถามรายละเอียดของบุคคลดังกล่าว เช่น วัน/เดือน/ปีเกิด ชื่อบิดามารดา หรือเปรียบเทียบกับรูปถ่ายในบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น แต่ถ้าบุคคลดังกล่าวเป็นบุคคลต่างด้าวให้ตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับการเข้าเมือง การอนุญาตให้อยู่ในราชอาณาจักรและการอนุญาตทำงาน ปรากฏรายละเอียดดังนี้

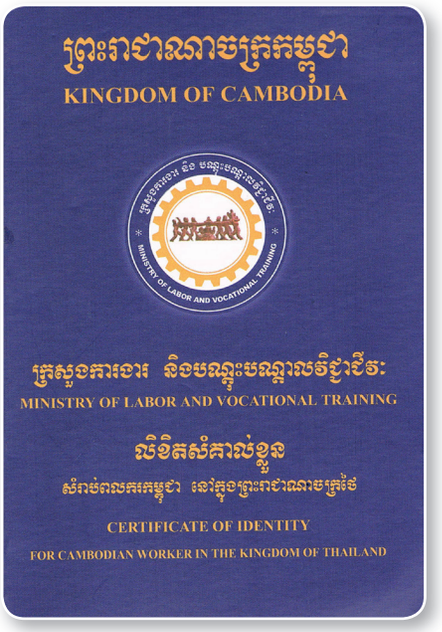
๔.๑.๑ การตรวจสอบการเข้าเมือง ตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

(๑) แนวทางการตรวจสอบหนังสือเดินทาง

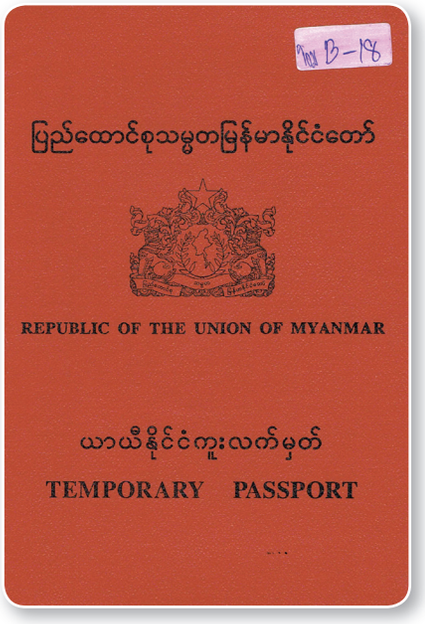
- สอบถามชื่อ นามสกุล วันเดือนปีเกิด ว่าตรงกับที่ระบุในหนังสือเดินทางหรือไม่
- ประเมินอายุคนต่างด้าวกับอายุที่แจ้งอยู่ในหนังสือเดินทางว่าต่างกันหรือไม่
- ดูภาพถ่าย เปรียบเทียบความสูง
- ดูการแก้ไขเปลี่ยนแปลงภาพถ่าย
- ดูวันหมดอายุของหนังสือเดินทาง
- ดูลายมือชื่อโดยให้เขียนลายมือชื่อแล้วเปรียบเทียบลายมือชื่อในหนังสือเดินทาง
- ฟังจากภาษาที่คนต่างด้าวใช้

ถ้าไม่มีหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทาง ให้ดำเนินคดีตามมาตรา ๑๑, ๑๘, ๖๒ หรือ ๘๑ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. ๒๕๒๒

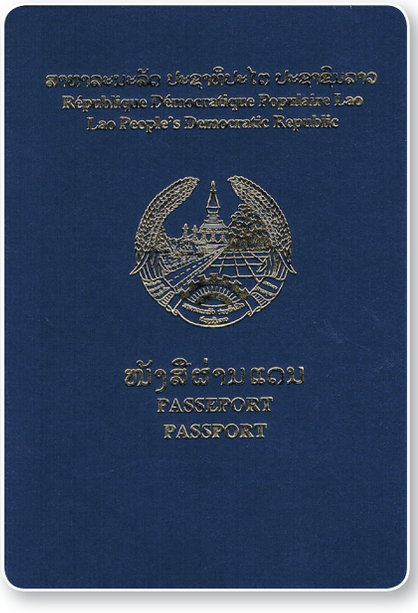
(ตัวอย่างหน้าปกหนังสือเดินทางประเทศกัมพูชา พม่า ลาว)



กัมพูชา



พม่า



ลาว